Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Прарэктар па вучэбнай рабоце
_____________ А.В.Макоўчык
«20» ____12____ 2022 г.

Рэгістрацыйны № УД 81-2-86 /вуч.

РЫТОРЫКА І КУЛЬТУРА БЕЛАРУСКАГА МАЎЛЕННЯ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:

1 – 02 03 01 Беларуская мова і літаратура

2022 г.

2

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарта АСВА 1-02 03 03 – 2021, зацверджанага Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларус 20.04.2022 № 85 і вучэбнага плана для спецыяльнасці 1 – 02 03 01 Беларуска мова і літаратура

СКЛАДАЛЬНІК:
В.М.Лухверчык, старшы выкладчык кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактык ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максім Танка», кандыдат філалагічных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:
М.Р.Прыгодзіч, загадчык кафедры беларускага мовазнаўства Беларускаг дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар філалагічных навук, прафесар;
Н.В.Заяц, дацэнт кафедры беларускай і зарубежнай літаратуры УА «Беларуск дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат філалагічны навук, дацэнт

УЗГОДНЕНА:
Намеснік дырэктара па
выхаваўчай рабоце ДУА "Гімназія № 18 г. Мінска" ______________Ю.В.Нові

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:
Кафедрай мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
(пратакол № 4 ад 21.11. 2022 г.)

Загадчык кафедры ______________ Д.В.Дзятко

Навукова-метадычным саветам ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўн педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
(пратакол № 2 от 20.12. 2022 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджальных матэрыялаў дзеючы патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае

Метадыст вучэбна-метадычнага
аддзела ______________ Я.В.Ціханав

Дырэктар бібліятэкі ______________ Н.П.Сяткоўска

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма па дысцыпліне “Рыторыка і культура беларускага маўлення” прызначана для рэалізацыі на першай ступені вышэйшай адукацыі ў межах цыкла спецыяльных дысцыплін і займае сярод іх важнае месца. “Рыторыка і культура беларускага маўлення” з’яўляецца дысцыплінай модуля “Аспектнае мовазнаўства – 2”. Курс знаёміць студэнтаў з матэрыял па тэорыі і гісторыі красамоўства. Ён прадугледжвае вывучэнне класічнай, традыцыйнай рыторыкі, якая бярэ пачатак са Старажытнай Грэцыі і Старажытнага Рыма, а таксама знаёмства з апошнімі дасягненнямі неарыторыкі, што даследуе праблемы камунікатыўнай характарыстыкі маўленчай дзейнасці, канструявання розных відаў тэксту, паўнацэннага ўспрыняцця маўлення, наладжванне адваротнай сувязі паміж слухачамі і прамоўцам і інш.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – даць студэнтам тэарэтычныя і практычныя веды аб рыторыцы як спосабе маўленчага ўздзеяння, садзейнічаць павышэнню маўленчай культуры, выпрацаваць і замацаваць практычныя ўменні і навыкі граматнага карыстання вуснай і пісьмовай мовай.

Задачы вучэбнай дысцыпліны «Рыторыка і культура беларускага маўлення»:

– вывучыць рыторыку і культуру беларускага маўлення як навуку аб маўленчых зносінах, прывіць навыкі рытарычнай практыкі;

– навучыць правільнаму і дзейснаму спосабу выкладання думак, паказаць магчымасці развіцця думкі, накіраванай на розныя сферы навакольнага свету;

– павысіць маўленчую культуру студэнтаў шляхам азнаямлення з сачыненнямі найлепшых выступоўцаў як лепшымі ўзорамі красамоўства і тым самым узбагаціць іх маўленне думкамі, словамі і сродкамі выразнасці вялікіх папярэднікаў.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй. Вучэбная дысцыпліна адносіцца да цыкла спецыяльных дысцыплін кампанента ўстановы вышэйшай адукацыі. Дадзеная вучэбная дысцыпліна займае вядучае месца ў сістэме маўленчай падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай філалагічнай адукацыяй.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі. Вучэбная дысцыпліна «Рыторыка і культура беларускага маўлення» цесна звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як «Фанетыка, фаналогія, арфаэпія, графіка, арфаграфія», «Лексіка, фразеалогія, лексікаграфія, марфеміка, словаўтварэнне», «Марфалогія (іменныя часціны мовы)», «Марфалогія (дзеяслоў, прыслоўе, службовыя часціны мовы)», «Сінтаксіс (словазлучэнне, просты сказ)», «Сінтаксіс (складаны сказ)», «Культура маўлення», «Стылістыка», «Тэкст. Чужое маўленне. Пунктуацыя».

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Рыторыка і культура беларускага маўлення» павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў спецыялізаванай **кампетэнцыі** СК-9: Выкарыстоўваць пры стварэнні вусных і пісьмовых тэкстаў камунікатыўныя стратэгіі і тактыкі як мэтанакіраваны від дзейнасці.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен ***ведаць***:

– гісторыю станаўлення і развіцця красамоўства і культуры маўлення;
– асаблівасці вуснага публічнага маўлення;
– асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення і моўныя нормы;
– асноўныя паняцці і катэгорыі рыторыкі;
– лагічныя асновы пабудовы маўлення;
– тэхнічныя характарыстыкі маўлення.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен ***умець*:**

– прытрымлівацца нормаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

– выбіраць і арганізоўваць выкарыстанне моўных сродкаў у адпаведнасці з маўленчай сітуацыяй і этыкай зносін;

– рабіць аналіз тэкстаў (вусных паведамленняў) розных стыляў, жанраў, формаў;

– рашаць лінгвістычныя задачы і тэсты, што служаць замацаванню вучэбнага матэрыялу;

– правільна разважаць на аснове дэдукцыі, фармуляваць тэзу, антытэзу, пытанні і адказы па тэксце, падбіраць розныя тыпы аргументаў;

– прадуктыўна праводзіць дзелавыя гутаркі, абгрунтоўваць, пераконваць, прафесійна адстойваць у дыскусіях уласны пункт гледжання.;

– развіваць уласны стыль маўлення, ствараць розныя тыпы тэкстаў па правілах аратарскага мастацтва.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен ***валодаць***:

– мастацтвам публічнага выступлення, тэхнікай гаворкі;

– культурай вуснага і пісьмовага маўлення;

– нормамі літаратурнай мовы;

– літаратурным вымаўленнем;

– прымяняць адпаведныя моўныя функцыі і іх спалучэнні, камунікатыўныя стратэгіі і тактыкі з мэтай эфектыўных зносін у любых сітуацыях;

– уменнем выкарыстання маўленчых мадэляў і маўленчага этыкету ў кантэксце міжкультурных камунікацый.

Вучэбная дысцыпліна чытаецца на 2 курсе дзённай формы навучання ў 4-ым семестры. У адпаведнасці з вучэбным планам установы вышэйшай адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Рыторыка і культура беларускага маўлення” для спецыяльнасці 1-02 03 01 “Беларуская мова і літаратура” усяго адводзіцца 100 гадзін, з іх аўдыторных 56 гадзін (28 гадзін лекцыйныя і 28 гадзін практычныя); 44 гадзіны – на самастойную працу студэнтаў.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая.

семестр	усяго гадзін	аўдыторныя			самаст. работа	форма кантролю
		усяго	лекцыі	практычныя		
4	100	56	28	28	44	залік

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

1.1 Уводзіны

1.1.1. Прадмет і задачы курса, яго месца ў сістэме лінгвістычных дысцыплін і гуманітарнай адукацыі. Рыторыка як мастацтва і яе значэнне ў жыцці чалавека. Вызначэнне, прадмет і задачы рыторыкі. Сувязь рыторыкі з іншымі навукамі. Асноўныя тэрміны і паняцці курса.

1.2. Рыторыка ў кантэксце розных гістарычных эпох

1.2.1. Прамоўніцкае мастацтва старажытнай Грэцыі. Красамоўства ў старажытным Рыме. Развіццё рыторыкі ў сярэднія стагоддзі.

1.2.2. Тэорыі антычнай рыторыкі.

1.2.3. Прамоўніцкае мастацтва эпохі Адраджэння і новага часу. Рытарычная думка ва ўсходнеславянскай культуры XVII–XVII стст. Рыторыка ў Беларусі.

1.3. Асновы мастацтва прамовы

1.3.1. Спецыфіка вуснага публічнага выступлення. Віды публічных выступленняў. Асаблівасці публічнага выступлення. Рытарычныя законы.

1.3.2. Працэс падрыхтоўкі публічнага выступлення. Рытарычная дзейнасць на этапе падрыхтоўкі прамовы. Тэма выступлення. Мэтавая ўстаноўка маўлення. Адбор і сістэматызацыя матэрыялу.

1.3.3. Паняцце «топас». Сэнсавыя мадэлі выказвання.

1.3.4. Узаемадзеянне вуснай і пісьмовай форм мовы пры напісанні аратарскага выступлення.

1.3.5. Працэс падрыхтоўкі публічнага выступлення. Рытарычная дзейнасць на этапе размяшчэння матэрыялу. Віды ўступаў і заключэнняў, прыёмы іх канструявання.

1.3.6. Спосабы разгортвання асноўнай часткі прамовы.

1.3.7. Культура палемічнай мовы і моўныя сродкі аратара. Падбор альтэрнатыўных, уводных слоў і выразаў. Размежаванне матываваных і нематываваных паўтораў, складанне слоўніка сінонімаў, эпітэтаў.

1.3.8. Рытарычная дзейнасць на этапе слоўнага афармлення выступлення. Тактыкі маўленчага ўздзеяння.

1.3.9. Рытарычная дзейнасць на этапе запамінання. Прыёмы запамінання інфармацыі.

1.3.10. Прафесійнае майстэрства аратара. Выступленне з прамовай. Узаемадзеянне аратара з аўдыторыяй.

1.3.11. Прафілактыка «аратарскага шоку».

1.3.12. Рытарычнае пытанне. Віды пабудовы сказаў (інверсія, градацыя, паралелізм, паўтор, перыяд). Выкарыстанне прыказак, прымавак, крылатых выразаў.

1.3.13. Паняцце «тэхнікі маўлення». Інтанацыя. Голас. Дыкцыя.

1.3.14. Невербальныя сродкі ў маўленні. Маўленчы этыкет.

1.3.15. Нацыянальная спецыфіка невербальнай камунікацыі. Імідж.

1.3.16. Паняцце аб маўленчым уздзеянні. Маўленчае маніпуляванне. Кагнітыўныя механізмы маўленчага уздзеяння. Камунікатыўныя стратэгіі і іх рэалізацыя ў маўленні.

1.3.17. Зрокавы аспект выступлення. Знешні від аратара. Размяшчэнне ў аўдыторыі. Погляд.

1.4. Спецыфіка публічных прамоў розных тыпаў

1.4.1. Камунікатыўныя якасці маўлення як умова эфектыўных зносін. Інфармацыйная прамова.

1.4.2. Пераконваючая прамова. Кампазіцыя і жанры маўленчых твораў.

1.4.3. Рэкламная прамова. Правілы падрыхтоўкі рэкламнай прамовы.

1.4.4. Маналагічнае і дыялагічнае маўленне. Дыскусійная маўленне.

1.4.5. Прамова, заклікаючая да дзеяння. Лагічныя прыёмы. Доказ і перакананне.

1.4.6. Натхняльная прамова. Ваенна-патрыятычныя выступленні, віншавальныя і прывітальныя прамовы.

1.4.7. Забаўляльная прамова. Давяральная прамова.

1.4.8. Камунікатыўная рыторыка. Функцыі камунікацыі. Камунікатыўная кампетэнтнасць. Тыпы суразмоўцаў.

1.4.9. Эфектыўнасць публічнай прамовы. Эфектыўнасць публічнай прамовы ў розных аўдыторыях. Ацэнка эфектыўнасці публічнай прамовы.

1.5. Склад і структура аргументацыйнага маўлення

1.5.1. Фактары пераконваючага ўздзеяння. Аргументацыя: мэты, структура і яе віды.

1.5.2. Суб’ект і аб’ект аргументацыі. Фактары, якія вызначаюць пераканаўчасць маўлення.

1.5.3. Тэза. Антытэза. Тыпы аргументацыйных прамоў. Класічная канцэпцыя працэсу пераканання.

1.5.4. Абвяржэнне аргументацыі. Нагнятанне аргументаў. Метад Сакрата.

1.5.5. Тыпы аргументацыйных прамоў па іх пабудове. Доказ і перакананне.

1.5.6. З гісторыі мастацтва спрэчкі.

1.5.7. Структура спрэчкі. Віды спрэчак па мэтах і сродках.

1.5.8. Дыспут. Правілы правядзення арганізаванага дыспуту. Палеміка.

1.6. Пытальна-зваротныя дыялогі і іх роля ў аргументацыі.

1.6.1. Функцыі пытанняў у аргументацыі. Структура пытанняў.

1.6.2. Віды пытанняў. Паняцце карэктнасці пытанняў.

1.6.3. Мастацтва адказваць на пытанні. Віды адказаў.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
вучэбнай дысцыпліны «Рыторыка і культура беларускага маўлення»

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы, заняткі, пералік пытанняў, якія вывучаюцца	Колькасць аўдыторных гадзін		Самастойная работа	Матэрыяльнае забеспячэнне занятку (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі				
1	2	3	4	5	6	7	8
1	**РЫТОРЫКА І КУЛЬТУРА БЕЛАРУСКАГА МАЎЛЕННЯ**	**28**	**28**	**44**			
1.1	**1.1 Уводзіны**	**2**					
1.1.1.	1. Прадмет і задачы курса, яго месца ў сістэме лінгвістычных дысцыплін і гуманітарнай адукацыі. 2. Рыторыка як мастацтва і яе значэнне ў жыцці чалавека. 3. Вызначэнне, прадмет і задачы рыторыкі. Сувязь рыторыкі з іншымі навукамі. 4. Асноўныя тэрміны і паняцці курса.	2			Камп’ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.2	**Рыторыка ў кантэксце розных гістарычных эпох**	**2**	**4**	**6**			
1.2.1.	1. Прамоўніцкае мастацтва старажытнай Грэцыі. 2. Красамоўства ў старажытным Рыме. 3. Развіццё рыторыкі ў сярэднія стагоддзі.	2		2	Камп’ютарная прэзентацыя, раздатачны матэрыял	[1] [2]	Праверка рэфератаў
1.2.2.	1. Тэорыі антычнай рыторыкі.			2			Праверка прэзентацый
1.2.3.	1. Прамоўніцкае мастацтва эпохі Адраджэння і новага часу.		2	2	Раздатачны матэрыял	[1] [2]	Праверка канспектаў,

	2. Рытарычная думка ва ўсходнеславянскай культуры XVII–XVII стст.						франтальнае апытванне
1.2.3.	3. Рыторыка ў Беларусі.		2		Раздатачны матэрыял, відэа- і аўдыёматэрыялы	[1] [2]	Праверка пісьмовых заданняў
1.3	**Асновы мастацтва прамовы**	**10**	**10**	**20**			
1.3.1.	1. Спецыфіка вуснага публічнага выступлення. 2. Віды публічных выступленняў. 3. Асаблівасці публічнага выступлення. 4. Рытарычныя законы.	2			Камп'ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.3.2.	1. Працэс падрыхтоўкі публічнага выступлення. Рытарычная дзейнасць на этапе падрыхтоўкі прамовы. 2. Тэма выступлення. 3. Мэтавая ўстаноўка маўлення. 4. Адбор і сістэматызацыя матэрыялу.	2			Камп'ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.3.3.	1. Паняцце «топас». 2. Сэнсавыя мадэлі выказвання.			2		[1] [2]	Праверка канспектаў
1.3.4.	1. Узаемадзеянне вуснай і пісьмовай форм мовы пры напісанні аратарскага выступлення.			2		[1] [2]	Праверка канспектаў
1.3.5.	1. Працэс падрыхтоўкі публічнага выступлення. Рытарычная дзейнасць на этапе размяшчэння матэрыялу. 2. Віды ўступаў і заключэнняў, прыёмы іх канструявання.		2		Раздатачны матэрыял	[1] [2]	Праверка заданняў па тэме
1.3.6.	1. Спосабы разгортвання асноўнай часткі прамовы.		2		Раздатачны матэрыял	[1] [2]	Праверка пісьмовых заданняў
1.3.7.	1. Культура палемічнай мовы і моўныя сродкі аратара. 2. Падбор альтэрнатыўных, уводных слоў і выразаў. 3. Размежаванне матываваных і нематываваных паўтораў, складанне слоўніка сінонімаў, эпітэтаў.			4		[1] [2]	Праверка рэфератаў і прэзентацый
1.3.8.	1. Рытарычная дзейнасць на этапе слоўнага афармлення выступлення.		2		Відэа- і аўдыёматэрыялы	[1] [2]	

	2. Тактыкі маўленчага ўздзеяння.						
1.3.9.	1. Рытарычная дзейнасць на этапе запамінання. 2. Прыёмы запамінання інфармацыі.	2			Камп'ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.3.10.	1. Прафесійнае майстэрства аратара. 2. Выступленне з прамовай. 3. Узаемадзеянне аратара з аўдыторыяй.	2			Камп'ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.3.11.	1. Прафілактыка «аратарскага шоку».			2		[1] [2]	Праверка дакладаў
1.3.12.	1. Рытарычнае пытанне. 2. Віды пабудовы сказаў (інверсія, градацыя, паралелізм, паўтор, перыяд). 3.Выкарыстанне прыказак, прымавак, крылатых выразаў.			4		[1] [2]	Праверка прамоў
1.3.13.	1. Паняцце «тэхнікі маўлення». 2. Інтанацыя. 3. Голас. 4. Дыкцыя.		2		Відэа- і аўдыёматэрыялы	[1] [2]	Франтальнае апытванне
1.3.14.	1. Невербальныя сродкі ў маўленні. 2. Маўленчы этыкет.		2		Раздатачны матэрыял	[1] [2]	Тэст
1.3.15.	1. Нацыянальная спецыфіка невербальнай камунікацыі. 2. Імідж.			2		[1] [2]	Праверка канспектаў
1.3.16.	1. Паняцце аб маўленчым уздзеянні. 2. Маўленчае маніпуляванне. 3. Кагнітыўныя механізмы маўленчага уздзеяння. 4. Камунікатыўныя стратэгіі і іх рэалізацыя ў маўленні.	2			Камп'ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.3.17.	1. Зрокавы аспект выступлення. 2. Знешні від аратара. 3. Размяшчэнне ў аўдыторыі. 4. Погляд.			4		[1] [2]	Праверка прамоў
1.4	**Спецыфіка публічных прамоў розных тыпаў**	**6**	**6**	**8**			
1.4.1.	1. Камунікатыўныя якасці маўлення як умова эфектыўных зносін.	2			Камп'ютарная прэзентацыя	[1] [2]	

	2. Інфармацыйная прамова.						
1.4.2.	1. Пераконваючая прамова. 2. Кампазіцыя і жанры маўленчых твораў.		2		Відэа- і аўдыёматэрыялы, тэксты для аналізу	[1] [2]	Праверка прамоў
1.4.3.	1. Рэкламная прамова. 2. Правілы падрыхтоўкі рэкламнай прамовы.			2		[1] [2]	Праверка дакладаў
1.4.4.	1. Маналагічнае і дыялагічнае маўленне. 2. Дыскусійная маўленне.	2			Камп’ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.4.5.	1. Прамова, заклікаючая да дзеяння. 2. Лагічныя прыёмы. Доказ і перакананне.		2		Відэа- і аўдыёматэрыялы, тэксты для аналізу	[1] [2]	Праверка прамоў
1.4.6.	1. Натхняльная прамова. 2. Ваенна-патрыятычныя выступленні, віншавальныя і прывітальныя прамовы.		2		Відэа- і аўдыёматэрыялы, тэксты для аналізу	[1] [2]	Праверка прамоў
1.4.7.	1. Забаўляльная прамова. 2. Давяральная прамова.	2			Камп’ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.4.8.	1. Камунікатыўная рыторыка. 2. Функцыі камунікацыі. 3. Камунікатыўная кампетэнтнасць. 4. Тыпы суразмоўцаў.			4		[1] [2]	Праверка рэфератаў і прэзентацый
1.4.9.	1. Эфектыўнасць публічнай прамовы. 2. Эфектыўнасць публічнай прамовы ў розных аўдыторыях. 3. Ацэнка эфектыўнасці публічнай прамовы.			2		[1] [2]	Праверка канспектаў
1.5	**Склад і структура аргументацыйнага маўлення**	**6**	**6**	**6**		[1] [2]	
1.5.1	1. Фактары пераконваючага ўздзеяння. 2. Аргументацыя: мэты, структура і яе віды.	2			Камп’ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.5.2.	1. Суб’ект і аб’ект аргументацыі. 2. Фактары, якія вызначаюць пераканаўчасць маўлення.	2			Камп’ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.5.3.	1. Тэза. Антытэза. Тыпы аргументацыйных прамоў. 2. Класічная канцэпцыя працэсу пераканання.		2		Відэа- і аўдыёматэрыялы, тэксты для аналізу	[1] [2]	Франтальнае апытванне
1.5.4.	1. Абвяржэнне аргументацыі. 2. Нагнятанне аргументаў. Метад Сакрата.		2		Тэксты для аналізу	[1] [2]	Праверка пісьмовых

							заданняў
1.5.5.	1. Тыпы аргументацыйных прамоў па іх пабудове. 2. Доказ і перакананне.		2		Відэа- і аўдыёматэрыялы, тэксты для аналізу	[1] [2]	Франтальнае апытванне
1.5.6.	1. З гісторыі мастацтва спрэчкі.			2		[1] [2]	Праверка канспектаў
1.5.7.	1. Структура спрэчкі. 2. Віды спрэчак па мэтах і сродках.	2			Камп'ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.5.8.	1. Дыспут. 2. Правілы правядзення арганізаванага дыспуту. 3. Палеміка.			4		[1] [2]	Праверка дыспуту, палемікі
1.6	**Пытальна-зваротныя дыялогі і іх роля ў аргументацыі.**	**2**	**2**	**4**			
1.6.1.	1. Функцыі пытанняў у аргументацыі. 2. Структура пытанняў.	2			Камп'ютарная прэзентацыя	[1] [2]	
1.6.2.	1. Віды пытанняў. 2. Паняцце карэктнасці пытанняў.		2		Тэксты для аналізу	[1] [2]	Франтальнае апытванне
1.6.3.	1. Мастацтва адказваць на пытанні. 2. Віды адказаў.			4		[1] [2]	Праверка рэфератаў
	Усяго: 100 г.	**28**	**28**	**44**			**залік**

ИНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Леванцэвіч, Л. В. Рыторыка : курс лекцый для студэнтаў спец. 1-21 05 01-01 «Беларуская філалогія (рэдакцыйна-выдавецкая дзейнасць)» / Л. В. Леванцэвіч ; Брэсц. дзярж. ун-т. – Брэст : БрДУ, 2020. – 154 с.
2. Вучэбна-метадычны комплекс па вучэбнай дысцыпліне «Культура маўлення» для спецыяльнасцей 1–02 03 01 «Беларуская мова і літаратура», 1–02 03 03 «Беларуская мова і літаратура. Замежная мова» [Электронны рэсурс] / склад. Н. П. Лобань // Рэпазіторый БДПУ / Белар. дзярж. пед. ун-т. – Рэжым доступу: https://elib.bspu.by/bitstream/doc

Дадатковая літаратура

1. Введенская, Л. А. Риторика и культура речи / Л. А. Введенская, Л. Г. Павлова. – Изд. 12-е, стер. – Ростов н/Д : Феникс, 2012. – 537 с.
2. Риторика : практикум / сост. : И. П. Кудреватых, Ю. А. Гурская. – Минск : Белорус. гос. пед. ун-т, 2011. – 176 с.
3. Рыторыка для філалагічных спецыяльнасцей : вучэб.-метад. комплекс па вучэб. дысцыпліне / склад. Г. К. Семянькова ; Віцеб. дзярж. ун-т. – Віцебск : ВДУ, 2017. – 104 с.
4. Савчук, Т. Н. Риторика : учеб.-метод. комплекс / Т. Н. Савчук. – Минск : Мин. иновац. ун-т, 2005. – 176 с.
5. Станкевіч, А. А. Рыторыка : вучэб. дапам. / А. А. Станкевіч. – Мінск : РІВШ, 2010. – 316 с
6. Стернин, И. А. Практическая риторика / И. А. Стернин. – М. : Академия, 2003. – 272 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

У працэсе вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Рыторыка і культура беларускага маўлення» вялікая ўвага надаецца арганізацыі самастойнай работы студэнтаў, якая прадугледжвае як вывучэнне тэарэтычных пытанняў, так і выкананне практычных заданняў. Самастойная работа студэнтаў з’яўляецца важнай формай адукацыйнага працэсу і мусіць стаць яго асновай. Гэта прадугледжвае арыентацыю на актыўныя метады авалодання ведамі, развіццё творчых здольнасцей студэнтаў, навучанне з улікам патрэбнасцей і магчымасцей кожнай асобнай асобы. Самастойнае вывучэнне асобных тэм павінна садзейнічаць развіццю навыкаў крытычнага асэнсавання тэарэтычных праблем сучаснай беларусістыкі, а таксама выпрацоўцы ўменняў аналізаваць, прагназаваць і фарміраваць маўленчую сітуацыю з прымяненнем розных канструктыўна-даследчых метадаў.

Самастойная работа студэнтаў рэалізуецца як у працэсе аўдыторных заняткаў (на лекцыях, практычных занятках), так і на кансультацыях, пры выкананні індывідуальных заданняў і г. д.

Формы самастойнай работы студэнтаў разнастайныя:

– падрыхтоўка дакладаў і паведамленняў па актуальных праблемах беларусістыкі, напісанне рэфератаў;

– вывучэнне навуковых артыкулаў і манаграфій;

– выкананне індывідуальных заданняў, накіраваных на развіццё ў студэнтаў самастойнасці і лінгвістычнай кампетэнцыі.

– выкананне навучальных і кантрольных тэстаў.

Асноўнымі **задачамі** самастойнай працы студэнтаў з’яўляюцца:

– замацаванне і паглыбленне ведаў і ўменняў студэнтаў, атрыманых у ходзе планавых навучальных заняткаў;

– аб’ектыўнае ацэньванне ўласных навучальных дасягненняў;

– фарміраванне ўменняў студэнтаў матывавана арганізоўваць сваю пазнавальную дзейнасць;

– падрыхтоўка студэнтаў да заняткаў, да прамежкавага і выніковага кантролю;

– фарміраванне культуры разумовай працы, умення працаваць з вучэбнай, метадычнай і навуковай літаратурай, з інфармацыйнымі рэсурсамі, а таксама развіццё самастойнасці ў пошуку і набыцці ведаў і ўменняў;

– выкарыстанне мультымедыйных рэсурсаў і камп’ютарных тэхналогій для апрацоўкі, перадачы, сістэматызацыі інфармацыі, стварэння баз даных, прэзентацыі вынікаў пазнавальнай і практычнай дзейнасці;

– фарміраванне навыкаў самастойнай навукова-даследчай дзейнасці.

Самастойная работа павінна мець сістэматычны і бесперапынны характар і паэтапна кантралявацца выкладчыкам.

Самастойная работа студэнтаў праводзіцца ў аб’ёме, прадугледжаным навучальным планам.

ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫКАНАННЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

№ п/п	Назва тэмы, раздзела	Коль-касць гадзін	Заданне	Форма выканан-ня
1.2.1.	Прамоўніцкае мастацтва старажытнай Грэцыі. Красамоўства ў старажытным Рыме. Развіццё рыторыкі ў сярэднія стагоддзі.	2	Падрыхтаваць рэферат аб рыторыцы ў старажытным Грэцыі і Рыме.	Рэферат
1.2.2.	Тэорыі антычнай рыторыкі.	2	Падрыхтаваць прэзентацыю аб рыторыцы ў антычнасці.	Прэзента-цыя
1.2.3.	Прамоўніцкае мастацтва эпохі Адраджэння і новага часу. Рытарычная думка ва ўсходнеславянскай культуры XVII–XVII стст.	2	Падрыхтаваць канспект аб прамоўніцкім мастацтве эпохі Адраджэння і новага часу, рытарычнай думцы ва ўсходнеславянскай культуры XVII–XVII стст.	Канспект
1.3.3.	Паняцце «топас». Сэнсавыя мадэлі выказвання.	2	Падрыхтаваць канспект аб паняцці «топас», сэнсавых мадэлях выказвання.	Канспект
1.3.4.	Узаемадзеянне вуснай і пісьмовай форм мовы пры напісанні аратарскага выступлення.	2	Падрыхтаваць канспект аб узаемадзеянні вуснай і пісьмовай форм мовы пры напісанні аратарскага выступлення.	Канспект
1.3.7.	Культура палемічнай мовы і моўныя сродкі аратара. Падбор альтэрнатыўных, уводных слоў і выразаў. Размежаванне матываваных і нематываваных паўтораў, складанне слоўніка сінонімаў, эпітэтаў.	4	Падрыхтаваць рэферат і прэзентацыю на адну з тэм: «Культура палемічнай мовы і моўныя сродкі аратара», «Падбор альтэрнатыўных, уводных слоў і выразаў», «Размежаванне матываваных і нематываваных паўтораў, складанне слоўніка сінонімаў, эпітэтаў»	Рэферат, прэзента-цыя
1.3.11.	Прафілактыка «аратарскага шоку».	2	Падрыхтаваць даклад на тэму «Прафілактыка “аратарскага шоку” ».	Даклад
1.3.12.	Рытарычнае пытанне. Віды пабудовы сказаў (інверсія, градацыя, паралелізм, паўтор, перыяд). Выкарыстанне прыказак, прымавак, крылатых выразаў.	4	Падрыхтаваць і вымавіць рытарычныя пытанні, сказы з інверсіяй, градацыяй, паралелізмам, паўторамі, перыядам. Падрыхтаваць прамову з прыказкамі, прымаўкамі, крылатымі выразамі.	Прамова, вымаўле-нне сказаў
1.3.15.	Нацыянальная спецыфіка	2	Падрыхтаваць канспект аб	Канспект

	невербальнай камунікацыі. Імідж.		нацыянальнай спецыфіцы невербальнай камунікацыі, іміджы.	
1.3.17.	Зрокавы аспект выступлення. Знешні від аратара. Размяшчэнне ў аўдыторыі. Погляд.	4	Падрыхтаваць прамову з улікам зрокавага аспекту выступлення, знешняга віду аратара, размяшчэння ў аўдыторыі.	Прамова
1.4.3.	Рэкламная прамова. Правілы падрыхтоўкі рэкламнай прамовы.	2	Падрыхтаваць даклад на тэму «Рэкламная прамова. Правілы падрыхтоўкі рэкламнай прамовы».	Даклад
1.4.8.	Камунікатыўная рыторыка. Функцыі камунікацыі. Камунікатыўная кампетэнтнасць. Тыпы суразмоўцаў.	4	Падрыхтаваць рэферат і прэзентацыю на тэму «Камунікатыўная рыторыка. Функцыі камунікацыі. Камунікатыўная кампетэнтнасць. Тыпы суразмоўцаў».	Рэферат, прэзента-цыя
1.4.9.	Эфектыўнасць публічнай прамовы. Эфектыўнасць публічнай прамовы ў розных аўдыторыях. Ацэнка эфектыўнасці публічнай прамовы.	2	Падрыхтаваць канспект аб эфектыўнасці публічнай прамовы ў розных аўдыторыях, ацэнцы эфектыўнасці публічнай прамовы.	Канспект
1.5.6.	З гісторыі мастацтва спрэчкі.	2	Падрыхтаваць канспект аб гісторыі мастацтва спрэчкі.	Канспект
1.5.8.	Дыспут. Правілы правядзення арганізаванага дыспуту. Палеміка.	4	Падрыхтавацца да правядзенне дыспуту і палемікі.	Дыспут, палеміка
1.6.3.	Мастацтва адказваць на пытанні. Віды адказаў.	4	Падрыхтаваць рэферат на тэму “Мастацтва адказваць на пытанні. Віды адказаў”.	Рэферат

ПЕРАЛІК ВЫКАРЫСТАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Дыягностыка вынікаў вучэбнай дзейнасці з'яўляецца абавязковым элементам адукацыйнага працэсу і ўяўляе сабой сукупнасць прыёмаў кантролю і ацэнкі, якія накіраваны на вырашэнне задач аптымізацыі навучальнага працэсу, а таксама шляхоў іх дасягнення.

Асноўныя мэты дыягностыкі: 1) аптымізаваць працэс навучання; 2) вызначыць вынікі дзейнасці ўдзельніка педагагічнага працэсу і якасць адукацыі; 3) звесці да мінімуму памылкі, якія могуць быць дапушчаны ў працэсе навучання.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Рыторыка і культура беларускага маўлення» можна выкарыстоўваць такія сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці, як: 1) **вуснае апытанне**, якое прадугледжвае выклад студэнтам вывучанага матэрыялу і дазваляе вызначыць, наколькі дакладна і дарэчна будучы настаўнік-славеснік выкарыстоўвае ў мове словы і іх формы, ужывае ў сказе сінанімічныя словазлучэнні, з гістарычных пазіцый тлумачыць з'явы і факты беларускай мовы, умела выкарыстоўвае агульныя паняцці лінгвістыкі для асэнсавання канкрэтных формаў і моўных канструкцый; 2) **камбінаванае апытанне**, якое дазваляе вызначыць узровень ведаў некалькіх студэнтаў адначасова; 3) **тэсціраванне**, якое з'яўляецца адной з формаў бягучага кантролю і дазваляе хутка і аператыўна праверыць веды студэнтаў; 4) **калёквіум**, які ўяўляе сабой прамежкавы міні-залік, які дазваляе ацаніць бягучы ўзровень ведаў студэнтаў; 5) **залік**, які з'яўляецца формай бягучага кантролю.

ПЕРАЛІК ПРЫКЛАДНЫХ ПЫТАННЯЎ ДА ЗАЛІКУ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ “РЫТОРЫКА І КУЛЬТУРА БЕЛАРУСКАГА МАЎЛЕННЯ”

1. Прадмет і задачы курса, яго месца ў сістэме лінгвістычных дысцыплін і гуманітарнай адукацыі. Рыторыка як мастацтва і яе значэнне ў жыцці чалавека.
2. Вызначэнне, прадмет і задачы рыторыкі. Сувязь рыторыкі з іншымі навукамі. Асноўныя тэрміны і паняцці курса.
3. Прамоўніцкае мастацтва старажытнай Грэцыі.
4. Красамоўства ў старажытным Рыме.
5. Развіццё рыторыкі ў сярэднія стагоддзі.
6. Тэорыі антычнай рыторыкі.
7. Прамоўніцкае мастацтва эпохі Адраджэння і новага часу.
8. Рытарычная думка ва ўсходнеславянскай культуры XVII–XVII стст.
9. Рыторыка ў Беларусі.
10. Спецыфіка вуснага публічнага выступлення. Віды публічных выступленняў.
11. Рытарычныя законы.
12. Працэс падрыхтоўкі публічнага выступлення.
13. Рытарычная дзейнасць на этапе падрыхтоўкі прамовы. Тэма выступлення. Мэтавая ўстаноўка маўлення. Адбор і сістэматызацыя матэрыялу.
14. Паняцце «топас». Сэнсавыя мадэлі выказвання.
15. Узаемадзеянне вуснай і пісьмовай форм мовы пры напісанні аратарскага выступлення.
16. Працэс падрыхтоўкі публічнага выступлення. Рытарычная дзейнасць на этапе размяшчэння матэрыялу.
17. Віды ўступаў і заключэнняў, прыёмы іх канструявання.
18. Спосабы разгортвання асноўнай часткі прамовы.
19. Культура палемічнай мовы і моўныя сродкі аратара. Падбор альтэрнатыўных, уводных слоў і выразаў.
20. Рытарычная дзейнасць на этапе слоўнага афармлення выступлення. Тактыкі маўленчага ўздзеяння.
21. Рытарычная дзейнасць на этапе запамінання. Прыёмы запамінання інфармацыі.
22. Прафесійнае майстэрства аратара. Выступленне з прамовай. Узаемадзеянне аратара з аўдыторыяй.
23. Прафілактыка «аратарскага шоку».
24. Рытарычнае пытанне. Віды пабудовы сказаў (інверсія, градацыя, паралелізм, паўтор, перыяд). Выкарыстанне прыказак, прымавак, крылатых выразаў.
25. Паняцце «тэхнікі маўлення». Інтанацыя. Голас. Дыкцыя.
26. Невербальныя сродкі ў маўленні. Маўленчы этыкет.
27. Нацыянальная спецыфіка невербальнай камунікацыі. Імідж.
28. Паняцце аб маўленчым уздзеянні. Маўленчае маніпуляванне.
29. Кагнітыўныя механізмы маўленчага уздзеяння. Камунікатыўныя стратэгіі і іх рэалізацыя ў маўленні.
30. Зрокавы аспект выступлення. Знешні від аратара. Размяшчэнне ў аўдыторыі. Погляд.
31. Камунікатыўныя якасці маўлення як умова эфектыўных зносін.
32. Інфармацыйная прамова.

33. Пераконваючая прамова. Кампазіцыя і жанры маўленчых твораў.

34. Рэкламная прамова. Правілы падрыхтоўкі рэкламнай прамовы.

35. Маналагічнае і дыялагічнае маўленне. Дыскусійная маўленне.

36. Прамова, заклікаючая да дзеяння. Лагічныя прыёмы. Доказ і перакананне.

37. Натхняльная прамова. Ваенна-патрыятычныя выступленні, віншавальныя і прывітальныя прамовы.

38. Забаўляльная прамова. Давяральная прамова.

39. Камунікатыўная рыторыка. Функцыі камунікацыі.

40. Камунікатыўная кампетэнтнасць. Тыпы суразмоўцаў.

41. Эфектыўнасць публічнай прамовы ў розных аўдыторыях. Ацэнка эфектыўнасці публічнай прамовы.

42. Фактары пераконваючага ўздзеяння. Аргументацыя: мэты, структура і яе віды.

43. Суб’ект і аб’ект аргументацыі. Фактары, якія вызначаюць пераканаўчасць маўлення.

44. Тэза. Антытэза. Тыпы аргументацыйных прамоў. Класічная канцэпцыя працэсу перакanання.

45. Абвяржэнне аргументацыі. Нагнятанне аргументаў. Метад Сакрата.

46. Тыпы аргументацыйных прамоў па іх пабудове. Доказ і перакананне.

47. З гісторыі мастацтва спрэчкі.

48. Структура спрэчкі. Віды спрэчак па мэтах і сродках.

49. Дыспут. Правілы правядзення арганізаванага дыспуту. Палеміка.

50. Функцыі пытанняў у аргументацыі. Структура пытанняў.

51. Віды пытанняў. Паняцце карэктнасці пытанняў.

52. Мастацтва адказваць на пытанні. Віды адказаў.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ З ІНШЫМІ ВУЧЭБНЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб змяненнях у змесце вучэбнай праграмы па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
«Фанетыка, фаналогія, арфаэпія, графіка, арфаграфія», «Лексіка, фразеалогія, лексікаграфія, марфеміка, словаўтварэнне», «Марфалогія (іменныя часціны мовы)», «Марфалогія (дзеяслоў, прыслоўе, службовыя часціны мовы)», «Сінтаксіс (словазлучэнне, просты сказ)», «Сінтаксіс (складаны сказ)», «Культура маўлення», «Стылістыка», «Тэкст. Чужое маўленне. Пунктуацыя».	Кафедра мовазнаўства і лінгвадыдактыкі	Прапаноў аб змене вучэбнай праграмы няма	Лічыць праграму ўзгодненай з вучэбнымі дысцыплінамі (пратакол № ___ ад ________2022 г.)